

سرشناسه:	قوامی، سید صمصام‌الدین، ۱۳۳۴-
عنوان و نام پدیدآور:	تفسیر موضوعی قرآن کریم؛ دانش مدیریت در قرآن / سید صمصام‌الدین قوامی؛ تدوین نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی.
مشخصات نشر:	قم: دفتر نشر معارف، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری:	۲۸۸ ص.
فروست:	مجموعه آشنایی با منابع اسلامی؛ ۳۰
شابک:	978-964-531-650-9
وضعیت فهرست‌نویسی:	فبا
موضوع:	تفسیر شیعه - قرن ۱۴
موضوع:	مدیریت - جنبه‌های قرآنی
شناسه افزوده:	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها.
شناسه افزوده:	دانشگاه معارف اسلامی، معاونت پژوهشی.
شناسه افزوده:	نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاهها، دفتر نشر معارف.
رده‌بندی کنگره:	BP۱۰۴/م۳۴/۱۰۳۹۱
رده‌بندی دیویی:	۲۹۷/۱۵۹
شماره کتاب‌شناسی ملی:	۲۷۲۱۰۹

استاد محترم و دانشجوی عزیز

خواهشمند است با ارائه دیدگاه‌های خود ما را در رفع نواقص و ارتقای کتاب یاری بخشید.

شماره تلفکس واحد ارزیابی علمی: ۳۷۷۴۹۹۱۹ - ۲۵

صندوق پستی: ۶۱۷۳ - ۳۷۱۵۵

پست الکترونیکی: arzyabi@maaref.ac.ir

تفسیر موضوعی قرآن کریم
دانش مدیریت در قرآن

www.ketab.ir

سید صمصام‌الدین قوامی

مجموعه آشنایی با منابع اسلامی

۳۰

تفسیر موضوعی قرآن کریم
دانش مدیریت در قرآن

نویسنده: سید صمصام‌الدین قوامی

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها

معاونت پژوهشی دانشگاه معارف اسلامی

حرفه‌ایین: اعظم یزدلی

ویراستار: میرعباس رجبی

بازبین‌نهایی: محمد رجبی

صفحه‌آرا: سعید لایسی

طراح جلد: سید علی روشنی

ناشر: دفتر نشر معارف

نوبت چاپ: یکم، تابستان ۱۳۹۳

شمارگان: ۲۰۰۰ نسخه

قیمت: ۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۶۴ - ۵۳۱ - ۶۵۰ - ۹۷۸

کلیه حقوق محفوظ است

مراکز پخش:

مدیریت پخش دفتر نشر معارف: قم، خیابان شهدا، کوچه ۳۲، شماره ۳، تلفن و نمابر ۳۷۷۴۰۰۰۴

پاتوق کتاب قم (شعبه اول): خیابان شهدا، روبه‌روی دفتر مقام معظم رهبری، تلفن ۳۷۷۳۵۴۵۱

پاتوق کتاب قم (شعبه دوم): ابتدای بلوار امین، بلوار جمهوری اسلامی،

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها، تلفن ۳۲۹۰۴۴۴۰

پاتوق کتاب تهران: خیابان انقلاب، چهار راه کالج، پلاک ۷۱۵، تلفن ۸۸۹۱۱۲۱۲؛ نمابر ۸۸۸۰۹۳۸۶

نشانی الکترونیکی: E-mail: info@ketabroom.ir؛ پایگاه اینترنتی: www.ketabroom.ir

سخن آغازین

قرآن برترین و آخرین هدیه آسمانی، کتابی است که زلال معرفتش سیراب کننده فطرت‌های حقیقت‌جو و قطره‌ای از فیانوس بی‌کران حقایقش، برطرف کننده عطش اندیشمندان است.^۱

قرآن بهترین نصیحت کننده و راهنماست؛ نصیحتش بی‌فریب و هدایتش بدون گمراهی است.^۲ قرآن سخن خداوندی است که استقرارش بر عرش است و از جایگاهی ملکوتی آفرینش را ایجاد و آن را مدیریت می‌نماید. کلام نورانی خدا نقشه راه مدیریت رحمانی است و برای آشنایی با چنین مدیریت بی‌عیب و نقیصه است سخن خالق و مدیر جهانیان را از طریق قرآن کریم که زبان وحی است بشنویم و درباره آن بیندیشیم. مدیریت خداوند در آینه تمام‌نمای قرآن، دو ساحت تکوین و تشریع را پوشش می‌دهد و آسمان‌ها و زمین و جن و انس و ملک و جماد و نبات و هرآنچه را هستی‌بخش هستی‌اش بخشیده شامل می‌شود. گل سرسبد خلقت که «تبارک الله احسن الخالقین» گویای بلندای جایگاه اوست توسط خالق مدبر اداره می‌شود. که آفرینش را به گونه‌ای هدفمند مهندسی نموده تا انسان شکوفا گشته و راه رشد و سعادت ابدی خویش را بییابد.

مدیریت رحمانی بهترین الگوی مدیریت است. روش خدا در مدیریت، بی‌خطا، قابل کشف و معرفی، قابل اقتباس و عملی است. مدیریت خداوند مشمول مرور زمان نمی‌شود؛ زیرا

۱. رَبِّیَا لِعَطَشِ الْعُلَمَاءِ. (نهج البلاغه، خ ۱۹۸)

۲. وَأَعْلَمُوا أَنَّ هَذَا الْقُرْآنَ هُوَ النَّاصِحُ الَّذِي لَا يُغْشَى وَالْهَادِي الَّذِي لَا يُضِلُّ. (نهج البلاغه، خ ۱۷۶)

مدیریتی فرازمانی و از ناحیه خالق انسان هاست. این مدیریت سزاوار به الگوی سنجش کلیه انواع مدیریت‌های بشری است. تفسیر مدیریتی قرآن، دانستن روش مدیریت خداوند، پیامبران، صالحان و فرشتگان از آیات قرآن کریم است.

تفسیر موضوعی مدیریتی بر این مبنا و منطق تنظیم می‌شود که خدای تبارک و تعالی مدبر و مدیر هستی است و در دو عالم تکوین و تشریع، عالم و آدم را اداره می‌کند. مبنای نظری این اندیشه «توحید در مدیریت» است که از شاخه‌های توحید در ربوبیت و از شعب «توحید افعالی» بوده و مفاد آن «لا مؤثر فی الوجود الا الله» و پرتویی از مفاد «لا مدبر الا هو» و «لا مدبر الا هو» است. طبق قاعده «ابی الله ان یجری الامور الا باسبابها» خداوند مدیریت خود را از طریق اسباب ظاهری و جعل خلیفه - که انسان کامل و حجت خدا بوده و هستی، لحظه‌ای از وجود او خالی نیست - انجام داده و جریان امور و اداره آن را تحقق می‌بخشد.

دانشگاه معارف اسلامی پس از انتشار چند کتاب درسی برای درس تفسیر موضوعی قرآن کریم، بر آن شد تا متناسب با رشته تحصیلی و تخصصی دانشجویان به تألیف و تدوین کتاب‌های درسی در زمینه تفسیر موضوعی قرآن کریم بپردازد. اثر حاضر، کتابی است که با رویکرد مدیریتی برای این درس به قلم حجت الاسلام والمسلمین سید مصطفا الدین قوامی، مدیر بنیاد فقهی مدیریت اسلامی به خامه تحریر در آمده که مروری آگاهی عمیق و تجارب ارزشمند نویسنده محترم در دو حوزه قرآن و مدیریت بوده و در پرتو پژوهش‌های گوناگون قرآنی و درس خارج مدیریت ایشان به‌دست آمده است.

ضمن تشکر از نویسنده ارجمند و کارشناسان گرامی، حجج اسلام دکتر علی آقا پیروز، دکتر ولی‌الله نقی پورفر و مدیر محترم گروه آشنایی با منابع اسلامی حجت‌الاسلام محمدهادی منصوری و کارشناس گروه حجت‌الاسلام علی سراقی و سایر همکارانی که در ویراستاری، تایپ و صفحه‌آرایی، زحماتی را متقبل شدند، امیدوار است صاحب‌نظران و دانشجویان گرامی با ارائه پیشنهادها سازنده خود یاری‌گر ما در اعتلای فرهنگ قرآنی کشور باشند.

فهرست مطالب

۲۱	 مقدمه
۲۵	 درس اول: مباحث مقدماتی
۲۵	 اهداف درس
۲۵	 ساختار موضوعی مدیریت
۲۶	 یک. معنای واژگانی تفسیر
۲۶	 دو. تعریف اصطلاحی تفسیر
۲۷	 سه. نیازمندی به تفسیر
۲۹	 چهار. تفسیر مدیریتی
۲۹	 پنج. مدیریت رحمانی، بهترین الگوی مدیریت
۳۱	 شش. ساختار مدیریتی خداوند متعال
۳۱	 ۱. ساختار تکوینی
۳۵	 ۲. ساختار تشریعی
۳۵	 خلاصه درس
۳۷	 پرسش‌ها
۳۷	 پژوهش

محور اول: وظایف اصلی مدیریت

(۱۱۰ - ۳۹)

۴۱	 درس دوم: سازمان‌دهی
----	---------------------------

۴۱	اهداف درس
۴۱	سازمان‌دهی
۴۲	سازمان‌دهی در مدیریت خداوند
۴۲	الف) سازمان ملانکه
۴۲	یک. سلسله‌مراتب
۴۴	دو. تقسیم کار
۴۵	سه. تفویض اختیار
۴۶	نکته مهم
۴۸	ب) سازمان انسانی خداوند
۴۸	یک. معنای امامت
۴۹	دو. اتحاد امامت و امارت
۴۹	سه. جایگاه مسجد در سازمان انسانی خداوند
۵۱	چهار. سازمان‌دهی امامت و امارت
۵۳	خلاصه درس
۵۴	پرنسش‌ها
۵۴	پژوهش
۵۵	درس سوم: برنامه‌ریزی
۵۵	اهداف درس
۵۵	برنامه‌ریزی در فرهنگ مدیریتی قرآن کریم
۵۶	الف) انواع برنامه‌ریزی در مدیریت الهی
۵۶	یک. برنامه‌ریزی کلی و راهبردی
۵۷	دو. برنامه‌ریزی سالانه (شب قدر)
۵۸	نکات مدیریتی
۵۸	۱. وجود برنامه‌ریزی سالانه در مدیریت الهی
۵۸	۲. تصویب نهایی برنامه‌ریزی سالانه در شب قدر
۵۹	ب) اصول برنامه‌ریزی در مدیریت رحمانی
۵۹	یک. علمی و متقن بودن
۶۱	دو. استانداردسازی
۶۲	سه. سهمیه‌بندی

۶۳	چهار. ظرفیت‌سنجی.....
۶۴	پنج. زمان‌بندی.....
۶۶	شش. انعطاف‌پذیری.....
۶۸	خلاصه درس.....
۶۹	پرسش‌ها.....
۶۹	پژوهش.....
۷۱	درس چهارم: نظارت و کنترل.....
۷۱	اهداف درس.....
۷۱	کنترل و نظارت در فرهنگ مدیریتی قرآن کریم.....
۷۲	الف) گستره نظارت و کنترل در مدیریت الهی.....
۷۲	یک. نظارت بر تمامی فعل و انفعالات سازمان.....
۷۲	۱. نظارت بر آنچه در زمین فر می‌رود و آنچه از آن سر برمی‌آورد.....
۷۳	۲. نظارت بر هر آنچه از آسمان ازل می‌شود.....
۷۳	۳. نظارت بر آنچه به آسمان صعود می‌کند.....
۷۳	۴. همراهی با افراد در همه‌جا.....
۷۳	۵. زیرنظر داشتن تمامی اعمال بندگان.....
۷۴	دو. نظارت بر انجام مأموریت رسولان.....
۷۴	۱. آیات ۲۷ و ۲۸ سوره جن.....
۷۴	۲. آیه ۹۱ سوره کهف.....
۷۵	ب) شاخصه‌های نظارت و کنترل در مدیریت الهی.....
۷۶	یک. هم‌طراز بودن نظارت با نوع وظایف.....
۷۷	دو. جامع بودن نظارت.....
۷۷	سه. تعدد سطوح نظارتی.....
۷۷	چهار. مستمر بودن نظارت.....
۷۸	پنج. ریزبینی و دقت بسیار.....
۷۸	شش. ثبت و بایگانی.....
۷۸	ج) انواع ناظران در مدیریت الهی.....
۸۲	خلاصه درس.....
۸۳	پرسش‌ها.....
۸۳	پژوهش.....

۸۵	درس پنجم: رهبری
۸۵	اهداف درس
۸۵	رهبری
۸۶	رهبری در فرهنگ مدیریتی قرآن کریم
۸۷	الف) هدایت
۸۷	یک. هدایت در لغت
۸۷	دو. هدایت در اصطلاح
۸۷	سه. انواع هدایت
۹۰	ب) نفوذ (محبوبیت)
۹۲	وسعت و منشأ محبوبیت
۹۳	عوامل نفوذ
۹۳	الف) ایمان
۹۴	ایمان رهبران، مایه ایمان پیروان
۹۵	نقش «ایمان» در افزایش نفوذ رهبر
۹۵	ب) عمل صالح
۹۶	یک. دیدگاه واژه‌شناسان
۹۶	دو. دیدگاه قرآن
۹۷	۱. آیات ۴۲ و ۴۳ سوره اعراف
۹۸	۲. آیه ۴ سوره تین
۹۸	۳. آیه ۳۷ سوره فاطر
۹۹	۴. آیات ۱۵ و ۱۶ سوره روم
۹۹	۵. آیه ۶۸ سوره مائده
۱۰۰	۶. آیه ۲۰ سوره سجده
۱۰۰	۷. آیات ۴۳ و ۴۴ سوره روم
۱۰۰	سه. دیدگاه مفسران
۱۰۲	ارتباط تنگاتنگ عمل صالح و ایمان
۱۰۲	عمل صالح در ادبیات مدیریت
۱۰۳	رابطه امامت و رهبری
۱۰۳	کنار هم قرار گرفتن «امامت» و «هدایت» در قرآن
۱۰۵	خلاصه

۱۰۸.....	پرسش‌ها
۱۰۸.....	پژوهش

محور دوم: مدیریت منابع انسانی (۱۹۰ - ۱۱۱)

۱۱۳.....	درس ششم: گزینش
۱۱۳.....	اهداف درس
۱۱۳.....	گزینش در فرهنگ قرآنی
۱۱۳.....	یک. اختیار
۱۱۳.....	۱. آیه ۱۳ سوره طه
۱۱۵.....	۲. آیه ۱۵۵ سوره اعراف
۱۱۵.....	۳. آیه ۳۲ سوره دخان
۱۱۶.....	دو. اصطفای
۱۱۶.....	۱. اصطفای آدم و نوح و آل سراج و آل ابراهیم بر جهانیان
۱۱۶.....	۲. اصطفای مریم علیها السلام بر تمامی زنان عالم
۱۱۶.....	۳. اصطفای طالوت بر امت بنی اسرائیل
۱۱۶.....	۴. اصطفای موسی علیه السلام بر مردم زمانه خود
۱۱۷.....	۵. اصطفای معصومان علیهم السلام
۱۱۷.....	۶. اصطفای فرشتگان و مردم
۱۱۷.....	سه. جعل
۱۱۸.....	۱. حضرت آدم به عنوان خلیفه خدا
۱۱۸.....	۲. حضرت داود در مقام حاکم و قاضی
۱۱۸.....	۳. حضرت موسی علیه السلام در مقام رسول
۱۱۸.....	۴. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در رأس شریعت اسلامی
۱۱۹.....	۵. حضرت عیسی علیه السلام در مقام نبی
۱۱۹.....	۶. فرشتگان به عنوان رسولان
۱۲۰.....	چهار. اجتناب
۱۲۰.....	۱. آیه ۱۲۱ سوره نحل
۱۲۱.....	۲. آیه ۱۲۲ سوره طه
۱۲۱.....	۳. آیات ۸۷ - ۸۳ سوره انعام

۱۲۱	فرایند گزینش.....
۱۲۲	معیارهای گزینشی خداوند.....
۱۲۲	یک. معیارهای ایجابی.....
۱۲۲	۱. صبر و یقین.....
۱۲۳	۲. عبادت خالصانه خداوند.....
۱۲۳	۳. هم‌زبانی با مردم و پیروان.....
۱۲۳	۴. مردم‌مداری، دلسوزی و بومی بودن.....
۱۲۳	۵. رنج‌کشیدگی.....
۱۲۴	۶. بردباری و تضرع و انس با خدا.....
۱۲۴	۷. شکرگزاری.....
۱۲۴	۸. وفاداری.....
۱۲۴	۹. داشتن ظرفیت والا، فرمان‌بری، عدم انحراف و یکتاپرستی.....
۱۲۵	۱۰. علم.....
۱۲۵	۱۱. قوت و امانت.....
۱۲۵	۱۲. تخصص و تعهد.....
۱۲۵	۱۳. صداقت و یأوری.....
۱۲۶	۱۴. خلق عظیم.....
۱۲۶	۱۵. بندگی.....
۱۲۶	۱۶. توانمندی.....
۱۲۶	۱۷. احسان، ایمان داشتن و تقوایشگی.....
۱۲۷	۱۸. ظلم نکردن (عدالت).....
۱۲۷	دو. معیارهای سلبی.....
۱۲۷	۱. کفرورزی.....
۱۲۷	۲. نفاق.....
۱۲۸	۳. دروغ‌سازی.....
۱۲۸	۴. گمراه‌کنندگی از راه خدا.....
۱۲۸	۵. افزایش گری غفلت و هواپرستی.....
۱۲۸	۶. بسیار سوگند خورنده و پست.....
۱۲۹	۷. گنهکاری و ناسپاسی.....
۱۲۹	۸. تخریب اعتقادی.....
۱۲۹	۹. اسراف‌کاری.....

۱۳۰	خلاصه
۱۳۱	پرسش‌ها
۱۳۱	پژوهش
۱۳۳	درس هفتم: آموزش و نظام پرداخت
۱۳۳	اهداف درس
۱۳۳	الف) آموزش (توانمندسازی) در فرهنگ قرآن
۱۳۳	انواع توانمندسازی
۱۳۴	یک. تمکین
۱۳۴	۱. توانمندسازی حضرت یوسف علیه السلام
۱۳۵	۲. توانمندسازی ذوالقرنین
۱۳۶	دو. اصطناع (توانمندسازی ویران)
۱۳۸	سه. سایر توانمندسازی‌ها
۱۳۹	ب) حقوق و دستمزد (نظام پرداخت)
۱۳۹	یک. اجر
۱۴۱	چند نکته
۱۴۳	دو. ارتزاق
۱۴۴	خلاصه
۱۴۶	پرسش‌ها
۱۴۷	پژوهش
۱۴۹	درس هشتم: ارزیابی عملکرد یا نظام تعیین شایستگی
۱۴۹	اهداف درس
۱۴۹	تعیین شایستگی در فرهنگ قرآنی
۱۵۰	هدف از ارزیابی عملکرد
۱۵۰	اصول ارزیابی عملکرد و تعیین شایستگی
۱۵۱	معیار تعیین صلاحیت و شایستگی
۱۵۱	نمونه‌ای از نظام شایستگی و عمل صالح
۱۵۳	ابزار تعیین شایستگی
۱۵۴	منظور از «کلمات» چیست؟

۱۵۵		خصوصیات ارزیاب
۱۵۷		امتحان خداوند به چه معناست؟
۱۵۷		خلاصه
۱۵۹		پرسش‌ها
۱۵۹		پژوهش
۱۶۱		درس نهم: پاداش و تنبیه
۱۶۱		اهداف درس
۱۶۲		پاداش و تنبیه در فرهنگ قرآن
۱۶۳		الف) جزا و پاداش خوبی‌ها
۱۶۴		یک. پاداش‌های دنیوی
۱۶۶		دو. پاداش‌های اخروی
۱۶۸		ب) جزای بدی‌ها (تنبیه)
۱۶۸		یک. جزا و تنبیه دنیوی
۱۷۰		دو. جزا و تنبیه اخروی
۱۷۲		خلاصه
۱۷۳		پرسش‌ها
۱۷۴		پژوهش
۱۷۵		درس دهم: انضباط
۱۷۵		اهداف درس
۱۷۶		انضباط در فرهنگ قرآن
۱۷۷		بررسی کلمات کلیدی آیات انضباط
۱۷۷		۱. امر جامع
۱۷۸		۲. تسلل و ملاوذه
۱۷۹		۳. دعاء الرسول
۱۷۹		اصول انضباطی برگرفته از آیات انضباط
۱۷۹		۱. برقراری پیوند بین انضباط و ایمان حقیقی
۱۸۰		۲. لزوم تعیین تنبیه و مجازات برای افراد غیرمنضبط
۱۸۱		۳. واگذاری اختیار مرخصی به مقام مافوق

۴. انضباط باید مبنای الهی داشته باشد.....	۱۸۲
۵. تسلط مدیران بر اجرای کامل قوانین انضباطی.....	۱۸۲
۶. تعیین زمان معین برای رسیدگی به تخلفات.....	۱۸۲
۷. اطلاعات به دست آمده از تخلفات انضباطی باید دقیق باشد.....	۱۸۲
۸. قوانین انضباطی باید اثرگذار باشد.....	۱۸۳
۹. مرخصی باید برای امور ضروری باشد.....	۱۸۳
۱۰. مدیران در امور انضباطی باید همه جانبه نگر باشند.....	۱۸۳
متن آیین نامه انضباطی و حیانی.....	۱۸۴
نمونه ای از انضباط و حیانی در مدیریت انبیا.....	۱۸۴
درس های آموزنده از برخورد انضباطی سلیمان نبی ﷺ.....	۱۸۵
خلاصه.....	۱۸۶
پرسش ها.....	۱۸۸
پژوهش.....	۱۸۹

محور سوم: مدیریت رفتار سازمانی

(۱۹۱-۲۳۸)

درس یازدهم: مبانی رفتار سازمانی.....	۱۹۳
اهداف درس.....	۱۹۳
رفتار سازمانی.....	۱۹۳
رفتار سازمانی از دیدگاه اسلام.....	۱۹۴
هدف مدیریت رفتار سازمانی در سازمان اسلامی.....	۱۹۶
مبانی رفتار سازمانی در فرهنگ قرآن.....	۱۹۶
۱. «استهزای اذان» به دلیل عدم تعقل.....	۱۹۷
۲. «تقاضای انتخاب غذای پست به جای مرغوب» به دلیل کفر و قتل انبیا و ...	۱۹۹
۳. «کفر به آیات الهی و کشتن پیامبران» به دلیل گناه و تجاوز به حقوق دیگران.....	۱۹۹
۴. «رباخواری» به دلیل یکی دانستن ربا و بیع.....	۲۰۰
۵. «اعراض از قبول حق و داوری قرآن» به دلیل غرور و توهم امتیاز.....	۲۰۱
۶. «خیانت در امانت» به دلیل عدم احساس مسئولیت و دروغ بستن به خدا.....	۲۰۱
۷. «عدم انتخاب راه هدایت و انتخاب طریق گمراهی» به دلیل تکذیب آیات الهی و ...	۲۰۲
۸. «عیب جویی و مسخره کردن صدقه دهندگان» به دلیل انکار خدا و رسول ﷺ.....	۲۰۲

۲۰۲	۹. «کفر بعد از ایمان» به دلیل ترجیح زندگی دنیا بر آخرت
۲۰۳	۱۰. «پشت کردن به حق» به دلیل پیروی پنهان از بیگانگان و واژگونی ارزش‌ها
۲۰۳	۱۱. «انصراف از حضور در جلسه پیامبر ﷺ» به دلیل ناهمی
۲۰۴	خلاصه
۲۰۵	پرسش‌ها
۲۰۵	پژوهش
۲۰۷	درس دوازدهم: انگیزش و مدیریت تعارض
۲۰۷	اهداف درس
۲۰۷	الف) انگیزش
۲۰۸	انگیزش در فرهنگ قرآنی
۲۰۹	اصول ایجاد انگیزش در مدل انگیزشی قرآن
۲۰۹	۱. داشتن «قداست»، «مروت» و «حکمت» برای ایجاد انگیزش
۲۱۰	۲. فراهم بودن زمینه‌های ایجاد انگیزش
۲۱۱	۳. تداوم انگیزش
۲۱۵	۴. تأمین نیازها برای ایجاد انگیزش
۲۱۵	ب) مدیریت تعارض
۲۱۵	مدیریت تعارض در فرهنگ قرآنی
۲۱۶	یک) پیشگیری و بهداشت تعارض
۲۱۶	۱. نواهی اصلاح‌گرانه
۲۱۷	۲. اوامر اصلاح‌گرانه
۲۱۸	دو) درمان تعارض
۲۲۰	اصول مدیریت تعارض در سازمان الهی
۲۲۱	خلاصه
۲۲۳	پرسش‌ها
۲۲۳	پژوهش
۲۲۵	درس سیزدهم: ارتقای سطح رفتار
۲۲۵	اهداف درس
۲۲۵	الف) معرفی الگوهای رفتاری مطلوب

۲۲۵	یک. معرفی رفتار پیامبر ﷺ و همراهان ایشان
۲۲۶	دو. معرفی رفتار رستگاران
۲۲۷	سه. معرفی رفتار متقین
۲۲۷	چهار. معرفی رفتار مؤمنان
۲۲۸	ب) اصلاح رفتارهای نابهنجار
۲۲۹	یک. اصلاح رفتار پیرو با رهبر
۲۲۹	رفتارهای نابهنجار
۲۳۰	چگونگی اصلاح رفتار
۲۳۰	دو. اصلاح رفتار رهبر با مردم
۲۳۲	رفتارهای نابهنجار
۲۳۲	روش اصلاح رفتارهای نامطلوب رهبر با پیرو
۲۳۴	سه. اصلاح رفتار پیروان با یکدیگر
۲۳۵	نابهنجاری‌های رفتاری پیروان
۲۳۶	روش‌های اصلاح رفتار
۲۳۶	خلاصه
۲۳۸	پرسش‌ها
۲۳۸	پژوهش

محور چهارم: مدیریت فرهنگ سازمانی

(۲۳۹ - ۲۸۲)

۲۴۱	درس چهاردهم: فرهنگ سازمانی مطلوب (۱)
۲۴۱	اهداف درس
۲۴۱	فرهنگ سازمانی
۲۴۳	فرهنگ مطلوب سازمان الهی
۲۴۳	۱. فرهنگ توانمندی و قدرت
۲۴۵	۲. فرهنگ ولایت
۲۴۸	۳. فرهنگ ایثار
۲۵۰	۴. فرهنگ جهاد
۲۵۰	جهاد سازمانی
۲۵۱	آثار حاکمیت فرهنگ جهاد

۲۵۱	۱. بهره‌مندی از هدایت الهی
۲۵۱	۲. رسیدن به خیرات و رستگاری
۲۵۲	خلاصه
۲۵۳	پرسش‌ها
۲۵۴	پژوهش
۲۵۵	درس پانزدهم: فرهنگ سازمانی مطلوب (۲)
۲۵۵	اهداف درس
۲۵۵	۱. فرهنگ توکل
۲۵۷	۲. فرهنگ ایزاع
۲۵۹	۳. فرهنگ اساع
۲۶۰	۴. فرهنگ احسان و مسریت
۲۶۱	۵. فرهنگ امانت و امان
۲۶۲	۶. فرهنگ تقوا
۲۶۴	۷. فرهنگ عبادت و بندگی
۲۶۵	ثمره نهایی حاکمیت فرهنگ مطلوب سازمانی
۲۶۶	خلاصه
۲۶۷	پرسش‌ها
۲۶۸	پژوهش
۲۶۹	دزتن شانزدهم: فرایند حاکمیت فرهنگ مطلوب سازمانی
۲۶۹	اهداف درس
۲۶۹	چالش پیش‌روی حاکمیت فرهنگ مطلوب
۲۷۰	ابراهیم علیه السلام الگوی «مدیریت فرهنگ سازمانی»
۲۷۰	راهبرد ابراهیم علیه السلام در مدیریت فرهنگ سازمانی
۲۷۱	آیات مربوط به فرایند حاکمیت فرهنگ الهی توسط ابراهیم علیه السلام
۲۷۱	۱. آیات ۴۲ تا ۵۰ سوره مریم
۲۷۲	۲. آیات ۵۱ تا ۷۰ سوره انبیاء
۲۷۳	۳. آیات ۲۶ و ۲۷ سوره عنکبوت
۲۷۴	فرایند حاکم نمودن فرهنگ توحیدی مطلوب

۱. لزوم شناخت وضعیت.....	۲۷۴
۲. انتخاب برخوردی متناسب با مخاطبان.....	۲۷۴
۳. اولویت‌بندی در برنامه‌ها.....	۲۷۴
۴. روشنگری.....	۲۷۵
۵. به‌کارگیری رفتار عاطفی.....	۲۷۵
۶. طلب بخشش.....	۲۷۵
۷. اعتزال.....	۲۷۶
۸. دعا.....	۲۷۶
۹. استدلال.....	۲۷۶
۱۰. انذار و هشدار.....	۲۷۶
۱۱. اقدام عملی.....	۲۷۷
۱۲. جدال احسن.....	۲۷۷
۱۳. تحمل فشارهای تحمل.....	۲۷۷
۱۴. امداد و نجات.....	۲۷۸
۱۵. تداوم توجه با تأثیر بیشتر.....	۲۷۸
۱۶. حصول نتیجه.....	۲۷۹
چگونگی حاکمیت فرهنگ مطلوب در مدیریت مدرن امروزی.....	۲۷۹
خلاصه.....	۲۸۰
پرسش‌ها.....	۲۸۱
پژوهش.....	۲۸۱

منابع و مأخذ

(۲۸۸ - ۲۸۳)